

DEÁK FERENC
MAGYAR NYELVI ÉS SZÖVEGÉRTÉSI VERSENY

6. évfolyam
2024. november 12.

KÓDSZÁM:

Kedves Hatodikas!

2025-ben Jókai-émlékévet ünneplünk: 1825-ben, 200 éve született Jókai Mór. A magyar irodalom egyik leglegendásabb és legkiemelkedőbb alakja.

Figyelmesen olvasd végig a szöveget, majd válaszolj a kérdésekre!

Jókai Mór: A lélekidomár

A karácsonyfa alatt (részlet)

„A karácsonyest is elérkezett, a gyermekek örömnépe. Sok vágy, öröm, kedves meglepetés éri az embert az életben; de azzal az áldott izgalommal egy sem ér föl, amit gyermekkorunkban a Jézuska jövetele hozott.

Godiva földszinti szállást kapott Münchenben, ahol a festőszoba mellett mindjárt egy hálókamrácska is volt, amiben alhatott, nem kellett hosszú utat tennie hazulról az atelier¹-ig. Festői célból igen alkalmas hely volt. Nagy ablak, keresztfa nélkül, mely kertre nyílt, és északnak fordulva jó világítást adott; hanem lakályosság szempontjából annál rosszabb. A földszintes szoba falai nyirkosak, padlata hideg, s a nagy ablak miatt a szoba, amint a vaskályhában kialudt a tűz, egyszerre jégveremmé lett. Annálfogva a falakat meg a padlót mind pokrócokkal kellett betakarni, s az ablak ráámáját ruggyanta² csövekkel leszorítani.

Godiva otthon töltötte a karácsonyestét. Ismeretségeket nem keresett még. Tanárának a neje ugyan meghívta magához; de ő valami ürügyet keresett, hogy ne fogadja el a meghívást.

Gyalog a nagy hóban elegáns társaságba menni nem lehet; s a droschke³ sokba kerül. – A pénzzel pedig nagyon gazdálkodni kell, mert fogytán jár. Eleinte nagyon könnyen költöttek; sokat kellett beszerezni: festékeket, festőállványt, pódiumot, fűtőszereket, lámpást, teafőzőt, spanyolfalat, tükröt, tányért, evőeszközt, vizeskancsót és egy becsületes karosszéket, amiben meg lehet pihenni a munka után. Az ember csak akkor tudja meg, mikor megpróbálta, hogy milyen nagy *luxussal* jár a *szegénység*.

A házmester szolgálta ki mérsékelt havidíjért; de fűteni és a ruháit kitisztogatni meg edényt elmosogatni, bizony magának kellett.

Még így is sok pénz fogyott el, pedig a legolcsóbb kocsmából hordatta az ételt; este csak teázott. S ha egyszer egy jó napot akart magának csinálni, akkor rántott levest főzött, habart tésztával, amit úgy hínak nálunk, hogy „koldus leves”. Nagyon jó az!

¹ Atelier jelentése: műterem, műhely.

² Ruggyanta jelentése: gumi. Elavult szó.

³ Droschke jelentése: bérkocsi.

Karácsony estére valami extra készült. Pirítós kenyér, parizerrel. Otthon biz ezt a favágók eszik. De ha azoknak jólesik!

Vendége is volt hozzá. A kedvenc modellje. A házmester négyesztendős leánya, a kis Rieke, aki az ő rajzaihoz pozírozni szokott, naponkint tíz pfenningért.

Godiva a kisgyermek örömeire karácsonyfát is csinált: az is eredeti gondolat volt. Egy lombos fenyőfa a tél mezején, ágai tépett vattával beborítva, mintha hó nyomná le, s azokról üveggyöngyökből jégcsapok csüggnek alá; lefesteni való csendélet. – A kis Riekét természetesen jobban érdeklik a cukorangyalkák és az ezüstoffonálon csüggő datolyák. Egyre azt kérdi, hogy mikor lesz szabad azokat a fáról leszedni. Addig is meg kell elégednie azzal a piros fejkötővel, amit a Jézuska hozott neki.

Godiva elmélázva ül a karácsonyfa előtt. Viaszgyertyácskák helyett az egyetlen petróleumlámpa vet arra világozást, de az is festői ötlettel – hótakarta gunyhónak dekorálva.

Végiggondol azon a húsz karácsonyfán, amit életében látott. Elkezdve a másodikon (az elsőre nem emlékezett), amikor egy jóságos anyai arc szorítja az övét magához. Még most is emlékezik arra, hogy az ő arca hideg volt, az anyjéé pedig forró.

És a legutolsó karácsonyfa. A tavalyi!

[...] Aztán szétnyílt az étterem szárnyajtaja:

„Madame est servie.”

Igenis! A házmester meghozta papírba takarva a négy szelet parizer-hurkát meg a két darab rozskenyeret.

– No, kicsikém, hát mármost pirítsuk meg a kenyeret.

Godiva odaszökött a kályhához, kinyitva annak az ajtaját, s a paráznál elkezdte megpirítani a hosszú nyelű villára szúrt kenyérszeletet.

– Egy úr kérdezősködik Schalkaug kisasszony után odakinn – mondá a házmester.

– Valamilyen művész?

– Nem. Igen tisztességes ember; – macskaprémes bundája van.

– Hát bejöhét; csak vendég ne legyen: mert nincs több két tányérunknál.

A házmester bebocsátotta az idegen urat. Godiva majd kiejtette a láttára a kezéből a kenyérszeletet vasvillástul. Lándory volt – a Jézuska küldöttje...

– Ah! Lándory úr! – kiálta fel meglepetten, felszökve térdeiről [...] – Hát hogy kerül ön ide?

Azzal eléje sietett, kezet szorítani vele.

– Párizsba van utam. Rosszul választottam a vonatot. Itt tudtam meg, hogy az este kilenckor érkezők csak éjfél után két órakor mehetnek tovább Strasbourg felé. Azt gondoltam, hogy ezalatt felkeresem önt, s itt töltök egypár órát.

– Hanem akkor ön nagyon szűken fog kijönni; mert nekünk igen sovány vacsoránk lesz, s máris ketten vagyunk hozzá.

– Óh, annyira meggondolatlan nem vagyok. A pályafő restaurációjában⁴ összeszedtem a táskámba, ami csak kapható volt; ma nagy lakomát fogunk csapni.

S azzal kinyitva a táskáját, egyenkint lámpafényre hozá a sok drágaságot, amely a bajor főváros büszkeségét képezi: a füstölt libamellet, a pompás weiszwurstot⁵; töredékét egy baumkuchennek⁶;

⁴ Restauráció jelentése (régies): (vasúti) vendéglő.

⁵ Wurst (német) jelentése: kolbász.

⁶ Baumkuchen (német) jelentése: kürtöskalács.

gorgonzolát; bécsi Kaisersemmelt⁷, narancsokat, sőt még egy palack Sektet⁸ is. Azok mind helyet foglaltak a behavazott kunyhó előtt.

A kis Rieke tapsolt örömeiben.

– Ez lesz aztán a karácsony! [...]”

(Forrás: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Jokai-jokai-mor-osszes-muvei-1/a-lelekidomar-31E1D/a-karacsonyfa-alatt-32125/>)

Szövegértési feladatok (40 pont)

1. A szöveg alapján válaszolj az alábbi kérdésekre!

- Mi okoz a gyermekkorunkban áldott izgalmat? (Megoldás: Jézuska eljövetele.)

.....

- Miért kellett a falakat és a padlót pokrócokkal betakarni? Írj 2 példát! (Megoldás: Mert hideg volt a padló, nyirkos a fal, a szoba egy jégverem.)

.....

- Mi volt az oka annak, hogy Godiva otthon töltötte a karácsony estét, és nem ment társaságba? A szöveg 3 dolgot is említ, mindegyikre térj ki!

(M: „Gyalog a nagy hóban elegáns társaságba menni nem lehet; s a droschke⁹ sokba kerül. – A pénzzel pedig nagyon gazdálkodni kell, mert fogytán jár.” – nem kell idézni)

.....

.....

- Mit jelent a „koldus leves”? (M: rántott leves habart tésztával)

.....

- Godiva karácsonyfát készített a kislány örömeire. Hogyan nézett ki? (M: Egy lombos fenyőfa a tél mezején, ágai tépett vattával beborítva, mintha hó nyomná le, s azokról üvegyöngyökből jégcsapok csüggnek alá; lefesteni való csendélet.)

.....

- Hogy kötött ki Lándory úr Godivánál Párizs helyett? Válaszodat 1-2 mondatban fejtsd ki! (M: „Rosszul választottam a vonatot. Itt tudtam meg, hogy az este kilenckor érkezők csak éjfél után két órakor mehetnek tovább Strasbourg felé. Azt gondoltam, hogy ezalatt felkeresem önt, s itt töltök egypár órát.” – saját szavakkal megfogalmazva)

.....

.....

.....

pont	15 pont
------	---------

⁷ Kaisersemmel (német) jelentése: császárzsemle.

⁸ Sekt (német) jelentése: pezsgő.

⁹ Droschke jelentése: bérkocsi.

2. Döntsd el a szöveg alapján, hogy igazak-e az alábbi állítások! Karikázd be a helyes választ! Amelyik hamis, javítsd ki úgy, hogy igaz legyen!

1. Godiva szállásának déli ablaka jó világítást adott. Igaz / Hamis (M: Hamis – jav.: északi ablak, nem a déli)

javítás:

2. A kis Rieke a házmester négyéves lánya. Igaz / Hamis (M: Igaz)

javítás:

3. Lándory úr hozott ajándékba egy üveg bort is a gazdag vacsorához. Igaz / Hamis (M: Hamis – jav.: pezsgőt, nem pedig bort VAGY kürtöskalács darabot / kolbászt / libamellet / császárzsemlét / narancsot)

javítás:

pont	5 pont
------	--------

3. Mit jelentenek a következő szavak a szövegben?

pozírozni: pózolni / modellt állni stb.....

ürügy: indok / ok stb.....

elmélázva: elgondolkozva.....

bebocsátotta: beinvitálta / beengedte stb.....

pályafő: pályaudvar / vasútállomás / állomás / az a hely, ahonnan a vonatok indulnak vagy ahova érkeznek stb.

(M: Több jó megoldás is lehetséges. Minden olyan megoldás elfogadható, ami a szavakat magyarázza meg, nem kell szinonimát írni.)

pont	5 pont
------	--------

4. A karácsonyi történetben bepillantást nyerhetsz a szegénység és a gazdagság közti ellentétbe. Hogyan valósul meg a szövegben? Min keresztül szemlélteti a különbségeket?

Válaszodban 1-1 mondatban térj ki a szöveg alapján arra, hogy mi az előnye és mi a hátránya a szegényebb és a gazdagabb életnek.

.....

.....

.....

.....

.....

(M: Több jó válasz is elfogadható, ahol kitérnek a kettő közti ellentétre a szöveg alapján, amely leginkább az étkezésben valósul meg, valamint az életszínvonalban. Pl. Lándory úr macskaprémes bundában érkezett Godivához, sok-sok finomsággal (pl. kürtöskalács, pezsgő), míg Godiva vacsorája parizer és kenyér lett volna. Míg Lándory úr költekezett, utazott kedvére, addig Godiva szállása nyirkos, hideg volt.)

pont

4 pont

5. Számozással állítsd időrendbe az alábbi eseményeket a szöveg alapján!

- ___ A házmester felszolgált a vacsorát.
- ___ Nagy lakomát csaptak az ajándékba kapott sok finomsággal.
- ___ Godiva karácsonyfát készített Rieke öröme.
- ___ Vendég érkezett Godiváékhoz, Lándory úr személyében.
- ___ Godiva ürügyet keresett, hogy otthon tölthesse a karácsonyestét.

pont

5 pont

(M: helyes sorrend: 3, 5, 2, 4, 1)

6. Mit gondolsz, mit jelent a szövegben előforduló „nagy luxussal jár a szegénység” kifejezés? Fogalmazd meg a saját szavaiddal 1-2 mondatban!

.....

.....

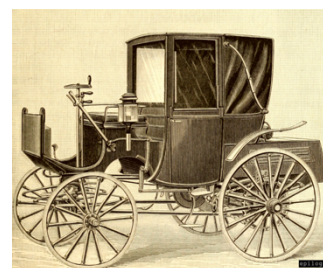
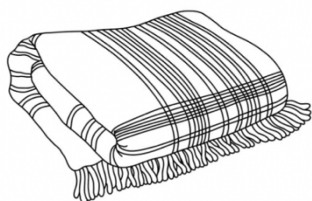
(M: Egyéni megoldások. Minden válasz elfogadható, ami az idézett kifejezést fejti ki.)

pont

1 pont

7. A szöveg alapján párosítsd a képeket a megadott szavakkal! Minden képhez 1 szó tartozik! Vigyázz, két szóval többet adtunk meg!

pfenning, gunyhó, baumkuchen, droschke, restauráció, atelier, pokróc

.....

(M: sorrendben balról jobbra:

első sor: pokróc, gunyhó, droschke

második sor: pfenning, restauráció)

pont	5 pont
------	--------

pont	40 pont
------	---------

Helyesírási és nyelvtani feladatok (40 pont)

1. Írd le betűrendben az alábbi szavakat!

pódium, pfenning, pokróc, pompa, pályafő, Párizs, parizer, petróleum, pirítós, padló

.....

.....

(M: padló, pályafő, parizer, Párizs, petróleum, pfenning, pirítós, podium, pokróc, pompa)

pont	10 pont
------	---------

2. Vizsgáld meg a szövegből kiemelt szavakban előforduló mássalhangzótvényeket! Írd utánuk a megfelelő betűjelet! Mindegyik szóhoz egy törvény tartozik!

A) zöngésség szerinti részleges
hasonulás

B) írásban nem jelölt teljes hasonulás

C) írásban jelölt teljes hasonulás

D) összeolvadás

mindjárt ___ anyja ___
meghívta ___ azzal ___
ismeretség ___ azt ___
ötlettel ___ pirítsuk ___

(Megoldás: bal oszlop fentről le: D, A, D, C; második (jobb) oszlop: B, C, A, D)

pont	8 pont
------	--------

3. Írd le a következő szavakat szótagolva!

restauráció:(M: res-ta-u-ra-ti-ó)

pfenning:(M: pfen-ning)

cukorangyalka:(M: cu-kor-an-gyal-ka)

pont	3 pont
------	--------

4. Milyen szófajúak az alábbi szavak? Írd a táblázatba a megoldásokat!

Példa	Szófaj megnevezése
parizer	főnév
meggondolatlan	melléknév
lakályosság	főnév
gorgonzolát	főnév
emlékezik	(ik-es) ige

hóban	főnév
este	főnév / (idő)határozószó
pozírozni	(főnévi) igenév

pont	8 pont
------	--------

**5. Keress a szövegből egy magas, egy mély és egy vegyes hangrendű szót!
Minimum 2 szótagos legyen!**

- magas:.....
- mély:.....
- vegyes:

pont	3 pont
------	--------

(M: Több megoldás is lehetséges. Pl. magas: *pfenning*; mély: *cukorangyalka*; vegyes: *macskaprém*)

6. Melyik szót melyik helyesírási alapelv alapján írjuk? Párosítsd a helyes megoldásokat a táblázatban! Egy alapelvhez egy szó tartozik! A kiemelt betűk segítenek!

datolya, festő, anyja, rossz

Helyesírási alapelv	Példa
Kiejtés szerinti írásmód	festő
Szóelemző írásmód	anyja
Egyszerűsítő írásmód	rossz
Hagyományos írásmód	datolya

pont	4 pont
------	--------

7. Írd le a pontozott vonalra a megadott szavak rokon értelmű megfelelőjét!

- kunyhó:
- pokróc:
- luxus:
- felszökve:

(M: Több egyéni megoldás is lehet. Például: *kunyhó: viskó; pokróc: pléd; luxus: fényűző; felszökve: felugorva.*)

pont	4 pont
------	--------

pont	40 pont
------	---------

Összpontszám:

pont	80 pont
------	---------

Készítette: Hagymási Judit
Pécs, 2024. november 3.